

Voljela je Boga i svoj narod, a oni koji su je utamničili rekli su da je »tvrđ orah«

S. M. BENITA (LJUBICA) PRKAČIN

(Mostar, 21. svibnja 1903. – Bijelo polje, 12. svibnja 1981.)

► Piše: s. Natalija Palac

Život i djelovanje s. Benite snažno su obilježili dugo razdoblje povijesti Provincije sv. obitelji Školskih sestara franjevki u Hercegovini. Bilo je to gotovo kroz prvih 50 godina njezina postojanja.

Rođena je u obitelji Nikole i Ive, rođ. Škegrić, u Mostaru. U samostan je došla 7. rujna 1923., kao dvadesetogodišnja djevojka, iste godine kada je u Mostaru ustanovljen novicijat za Hercegovinu. Dvije godine poslije i s. Benita stupit će u njega. Nakon prvih zavjeta, u Sarajevu će dovršiti učiteljsku školu, započetu prije u Mostaru. Od 1928. do 1945. djeluje u Bijelom polju kao učiteljica i upraviteljica sestrinske pučke škole. Tako je prvi dio njezina života obilježen obrazovnim i odgojnim radom. Uz rad u školi, od 1932. do 1943., obnašala je i službu provincijalne tajnice često odlazeći u Mostar u provincijalnu kuću, najčešće pješice. Prve poratne godine provela je dijelom u Bijelom polju, godinu dana u Mostaru i kratko vrijeme u Međugorju. Onda je došla prijelomna 1949. kada su sestre izbačene iz svih svojih kuća osim one u Bijelom polju. Već prethodnih godina, 1945., a osobito 1948., mnoge su sestre uhićene i suđene. S. Beniti i još nekima to će se dogoditi upravo te 1949. godine.

Nikada nije zaboravila tu godinu – ne samo zbog tamnice i uobičajene patnje s tim povezane. Duboko ju je iznutra uvrijedilo što joj je Udba uzela osobne, intimne bilješke, neku vrstu duhovnoga dnevnika što ne bi dala na uvid ni nekome od svo-

ga najvećega povjerenja. Petnaestak godina nakon što je izišla iz tamnice, s. Benita živo se sjećala toga u jednom pismu fra Dominiku Mandiću: »Kada sam se početkom dec. vozila autom preko Kobilovače, s jednim oficirom Udbe i milicajcem po najvećem nevremenu, – a išli smo po

pisaću mašinu uz koju su bili i moji "zapisci" i ostalo... došla sam k sebi... Razmišljala sam, a da ni moliti nisam mogla... Gledaj, nikom to dosad ne bih povjerala, ma baš nikom, pa niti onom u koga imam najviše pouzdanja, mislila sam, a sada?? Bilo je užasno nevrijeme, kiša, vjetar, snijeg.

Voda prolazila kroz krov auta, zima strašna. Najednom se okrene oficir musliman, i upita me: "Je li ovo kazna Božja?" Smjesta odgovorim: "Jest!", ali nisam mislila na ono što je on mislio... Kasnije sam mislila ukoliko ne dobijem nazad stvari, obratiti se na nuncija, međutim je on morao otići prije, nego sam se ja kući vratila.«¹ I, po običaju, Udba joj nikad nije vratila oduzeto.

S. Benitu je 13. rujna 1949. uhitila mostarska Udba koja je provodila i istragu. Zajedno s njom, kao prvooptuženom, vođen je proces i protiv s. Laurencije Ćurić (Konjic, 1906. – Bijelo polje, 1983.) koja je uhićena 17. studenoga 1949. Obje su i osuđene u istom procesu.

»Krivično« djelo za koje su obje optužene bilo je pomaganje odmetnika 1945. i 1946. Tih godina, »neutvrđenog dana i mjeseca primile su u samostan časnih sestara u Bijelom Polju grupu odmetničke bande, sa kojom su prethodno uspostavile pismenu vezu i tom prilikom dale im večeru i potrebnu količinu dasaka pomoću kojih su se odmetnici prebacili preko rijeke Neretve.«² Takvim su činom onemogućavale službe državne vlasti »u otkrivanju i hvatanju bande«.

S. Benita je optužena i za širenje neprijateljske promidžbe:

da nova vlast »nepravilno hapsi i ubija katoličke sveštenike, navodeći slučaj u Šir. Brijegu govoreći – na Širokom Brijegu nalaze se puni bunker starih izginulih sveštenika na pravdi«

- da strane sile ne će dati novim vlastima ostvarenje njihovih planova

Kao učiteljica i upraviteljica 1942. s đacima u sestrinskoj pučkoj školi u Bijelom polju

- da je zemlja materijalno i fizički toliko stradala da nove vlasti ne će moći prebroditi te poteškoće
- da su vlasti »osudile mnoge sveštenike pa i samog nadbiskupa Stepinca i biskupa Čulu, a da ih mnogo ne ispituju i samo hapse i da radi toga treba danas moliti Boga da ova vlast propadne«
- da je govorila protiv stupanja u seljačke radne zadruge i poticala sestre da utječu na svoju rodbinu da ne stupaju u te zadruge, »istovremeno uvjeravajući ih da današnja vlast neće ostati dugo«. Tzv. propagandna djelatnost s. Benite ocijenjena je kao »poziv na nasilno obaranje postojećeg državnog i društvenog uređenja u FNRJ.« Za sva ta »nedjela« s. Laurencija je osuđena na dvije godine strogog zatvora s prinudnim radom, a s. Benita na tri godine strogog zatvora i prinudnim radom.³

Zanimljivo je u obrazlaganju odmjerene kazne kako je viđena društ-

tvena opasnost i posljedice »neprijateljske propagande« s. Benite. Ta opasnost »sadržana je u tome što je optužena na ovakav način onemogućavala da pravilno i na vrijeme naše mase shvate krivicu sveštenika koje narodna vlast poziva na odgovornost za protunarodni rad i što je djelovanjem protiv radnog zadržarstva onemogućavala brz tempo preobrazaja našega sela i stvaranja boljeg života.«⁴

Sve su optužbe utemeljene na nekim razgovorima koje je s. Benita vodila sa sestrama u samostanu. Neke od njih, i same uhićene, svjedočile su o tome tko zna pod kakvim strahovima, pritiscima i torturama.

Lijepo svjedočanstvo o vremenu koje je s. Benita provela u tamnici »Čelovina« u Mostaru ostavila je s. Tihomira Božić koja je sa s. Benitom provela nekoliko tamničkih mjeseci. Čelije su im neko vrijeme bile jedna pokraj druge. S. Tihomira nije zaboravila kako ju je s. Benita znala tješiti

¹ Arhiv Hercegovačke franjevačke provincije, *Ostavština fra Dominika Mandića*, sv. XVI, mp. 1/II, f. 550. Citirano pismo pisano je iz Rima 28. siječnja 1964. Nije posve jasno odakle su udbaši sa s. Benitom išli »preko Kobilovače« (cesta koja povezuje Mostar i Čitluk, odnosno Međugorje). Moguće da je riječ o premetačini prije nego što je s. Benita uhićena, dakle o prosincu 1948. kada je s. Benita po nekim podacima, neko vrijeme (1948./49.) bila u Međugorju u sestrinskoj kući. Možda su je odatle vodili da uzmu pisani stroj i njezine »zapiske« koje je ostavila u provincijalnoj kući u Mostaru ili Bijelom polju gdje je boravila prije odlaska u Međugorje.

² Usp. Presuda Okružnog suda u Mostaru, K: 33/50 od 11. ožujka 1950.

³ Isto.

⁴ Isto.

i hrabriti, prenositi na nju nešto od svoje smirenosti i predanja koje je crpila iz molitve za koju je, prema vlastitu priznanju, u tamnici imala vremena. S. Tihomira navodi i zgođu kada je istražitelj, za jednog dolaska u tamničku radionicu, opazivši s. Benitu, rekao:

U tamnici umjesto da jadikuje nad svojom sudbinom, s. Tihomira tješi druge. Bio je to pravi primjer kršćanskoga života.

»Ha, ti mala, baš si tvrd orah!«⁵ Tko je bio u tamnici, zna što se krije iza te kvalifikacije »tvrd orah«.

Vrhovni sud BiH potvrdio⁶ je presudu Okružnog suda u Mostaru i s. Laurenciji i s. Beniti. Po nalogu Ministarstva unutrašnjih poslova NR BiH od 11. svibnja 1950. poslane su na izdržavanje kazne u kazneno-popravni dom za žene u Stocu. Kaznu su u cijelosti izdržale. Za s. Benitu njezina su braća Ivan i Ante bili uputili molbu za pomilovanje koju je Predsjedništvo Prezidijuma Narodne skupštine NR BiH odbilo trima malim riječima: *Ne uvažava se.*⁷ Bez ikakva obrazloženja. Odbijenicu je potpisao Vlado Šegrt.⁸

Nakon izlaska iz tamnice 13. rujna 1952. s. Benita je otišla k svojoj sestri u Vinkovce na nekoliko mjeseci oporavka. Potom se vratila u Bijelo polje. Godine 1953. biva imenovana provincijalnom predstojnicom i tu je službu obnašala do 1960. Nije imala počinaka ni nakon svršetka službe provincijalke: dvije je godine bila učiteljica novakinja, a onda od 1962. do 1969. vrhovna savjetnica u Rimu. Nakon povratka iz Rima do smr-

S. Benita je tijekom života povremeno zapisivala duhovne odbljeske i doživljaje. Objavila ih je u dvjema zbirkaма poezije: *Pokloni duše* (Zagreb, 1969.) i *U dane prolaza* (Zagreb, 1977.). Njezina marijanska pobožnost našla je odjeka u knjižici *Krunica umom i srcem*, objavljena u dva izdanja (Zagreb, 1971. i Mostar, 2003.).

Možda je s. Benita najbolje sama izrekla svoje životno određenje u zapisu pod naslovom *Izaberi!*. Izaberi što ćeš biti: *Kao sjena ili kao sjajan*

ti je vršila službu provincijalne ekonomice. Bilo je to doslovno do smrti. Bolovala je kratko i svoj je životni tijek završila u Bijelom polju u koje je ugradila najbolje godine života.

*sunčev trak
i obasjat svakog prije
neg nastane tamni mrak
Kao sjena
past u tvrdu zemlju,
ili kao sjajni sunčev trak
i nestati tu zauvijek,
ali ostaviti svijetao trag.*⁹

S. Benita je izabrala – ostavila je svijetao i neizbrisiv trag i u Kongregaciji i u Provinciji sv. obitelji Školskih sestara franjevki u Hercegovini. Takvu je pamte i svi koji su je poznavali, s njom radili i surađivali. ✍

Ministarstvo unutrašnjih poslova NR BiH

К.П. Дом СТОЦАМ
Naziv kazneno-popravne ustanove

Red. broj mat. knjige: 202
Datum upisa: 14. V. 50

Lični list

(Fotografija)

Pородично i рођено име осуденика	ПРКАЧИН БЕНИТА		
Надимак	ЉУБИЦА		
Име оца	НИКОЛА		
Дјевојачко, породично име мајке	ШКЕРГИЋ ИВА		
Датум рођења	1903	Мјесто, орез, NR рођења	Мостар, Б и Х
Мјесто пребивалишта prije пресуде	Бијело Поље, Мостар, Б и Х		
Народност	Хрватица	Држављанство	ФНРЈ
Брачно стање	неудата	Број малолетне дјече	нема
Занимање	учитељица /ч.с./	Школска спрема	учитељица ШК.
Имовно стање	БЕЗ ИМЕТКА		
Да ли је и када служио војску	НИЈЕ		

Врста казне	СТРОГИ ЗАТВОР	Вријеме казне	3 ГОДИНЕ
Кривично дјело	Помоћала олметнике и ширила непријатељску пропаганду		
Правоснадна пресуда (број, датум, назив и мјесто суда, који је пресуду донио)	Окр. суд Мостар К.33/50 од 11. III. 1950		
Датум довођења у дом	12. VI. 1950		
Од када се ратна почетак издржавања казне (сат, дан, мјесец и година)	13. IX. 1949		
Када казне истеће (сат, дан, мјесец и година)	13. IX. 1952		
Измјена у издржању казне			

Образак бр. 3

⁵ Usp. s. TIHOMIRA BOŽIĆ, »U spomen našoj dragoj s. Beniti«, *Zvuci provincije*, 2/1981., Provincijalat Školskih sestara franjevki, Bijelo polje, str. 29. To »mala« odnosilo se na stas s. Benite koja je bila tijelom krhka i sićušna žena. Ali duhom i naravi »tvrd orah«.

⁶ Vrhovni sud narodne Republike BiH, br. 233/50., od 11. travnja 1950.

⁷ Usp. Predsjedništvo Prezidijuma narodne skupštine NR Bosne i Hercegovine, br. 1723/51., od 24. svibnja 1951.

⁸ Zanimljivo je da su tom istom Vladi Šegrtu sestre vodile domaćinstvo sredinom 50-ih godina – jer je imao povjerenja u njih (!) baš kao i neki drugi komunistički visoki dužnosnici toga vremena kojima su sestre pružale slične usluge. Bilo je to u vrijeme kad je s. Benita obnašala dužnost provincijalne predstojnice s čijim su odobrenjem i mogle činiti taj posao!

⁹ S. BENITA PRKAČIN, *U dane prolaza*, HKD Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb 1977., str. 97.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, VIII., 1 (14),
Široki Brijeg, 2015., siječanj – lipanj, 2015.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

- poštanskom uputnicom
- UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Naizgled je prošlo tako mnogo vremena otkada su komunisti željeznom metlom počistili krajeve kojima su prošli i nad kojima su zavladaali. Ipak, sve je još, na žalost, svježije i utječe na naše živote. Kad čovjek o svemu razmisli, onda zaključuje da je to zbog toga što se dotični ni dandanas nisu pokajali za svoja počinjena zlodjela. Umjesto toga oni govore o zastranjivanjima. Da ne bi! Hrvatska današnja historiografija sve više i više razotkriva to prikrivanje. Komunistička je bio zločinačka ideologija i želimo li naprijed, trebamo se osloboditi njegovih naslaga. Jasno i bez ikakvih govornih smicalica.

Hercegovačka franjevačka provincija, odnosno Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, nema, stalno to naglašavamo, zadatak tražiti ubojice i ispravljati povijesni govor, nego među svojim ubijenim članovima pronalaziti tragove mučeništva. I to neumorno činimo, iz dana u dan. Ove godine obilježavamo 70. obljetnicu nepravedna, ničim zaslužena, ubojstva naše braće. Program obilježavanja protegnut ćemo kroz čitavu godinu i uz Božju pomoć nadamo se da će biti bogat ili primjeren, kako hoćemo. U sve spada i obilježavanje žrtvoslovnih mjesta. To je glede vanjskoga očitovanja. Što je s onim nutarnjim? Na to svatko od nas treba odgovoriti. U tom nesretnom Drugom svjetskom ratu ginuli su ne samo hercegovački franjevci nego i mnogobrojan puk Božji. Prisjetimo se svega toga u

svojim srcima i nastojmo osloboditi svoju dušu za istinsku slobodu. Nju nam nije darovao nikakav komunizam ili antifaziizam, kako sada vole govoriti, nju nam je darovao Bog preko krunice obješene o vratu naših bojovnika u Domovinskom ratu.

Dok pišem sve ovo, čitam što je kroz nekoliko zadnjih mjeseci Ministarstvo, nekada hrvatskih, branitelja, kojemu je pripojen Ured za istraživanje komunističkih zločina, uradilo glede žrtava iz Drugoga svjetskog rata i poraća. Osobno je to pismo i pitam se zbog čega o svemu nisam saznao iz medija koje redovno pratim? Očito im to ne odgovara. Moraju nešto raditi pa kad je tako, neka se o svemu što manje čuje. Zbog svega nema ni govora o pokopu tih žrtava. Vjerojatno se, kao u primjeru Sinca i Vrgorca, sve radi na brzinu i bez nazočnosti svećenika i javnosti. Na njihovu žalost sada ne mogu reći da nisu znali ili da sve rade stručno i po zakonu. U ljetošnjem broju *Hrvatske vjernosti* perom stručne osobe objašnjeno je koji bi se postupak pri tome trebao primijeniti. A njima je teško pročitati te dvije stranice???

Odgovorani je posao istraživati samo jednu žrtvu, a kamoli njih nekoliko stotina tisuća. Ali je i častan te to netko mora učiniti. Pomognimo koliko možemo i molimo se da uključeni u taj rad smognu snage sve obaviti kako treba. Bog i žrtve bit će nam zahvalni.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Pobijeni	38
Podsjetnik	18	Djela pobijenih	44
Povijesne okolnosti	24	Odjek u umjetnosti	47
Povjerenstva	27	Nagradni natječaj	48
Stratišta	28	Razgovor	52
Istraživanja	30	Podlistak	57
Glas o mučeništvu	33		